

Hvordan skabe motivation for uddannelse blandt elever på ungdomsuddannelserne?

Motivationskrise? Taberdrenge og præstationspiger? Konkurrencesamfund?

Susanne Murning sm@learning.aau.dk
Mette Lykke Nielsen mln@learning.aau.dk

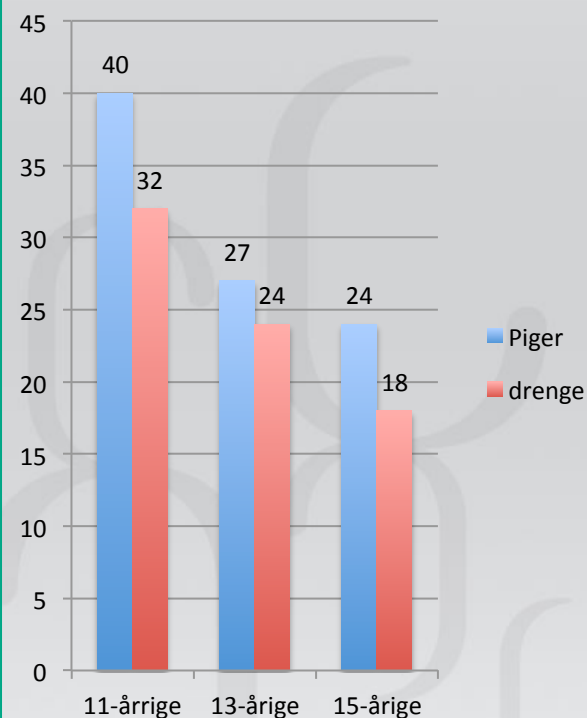
Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet København

- Er en motivationskrise blandt unge i ungdomsuddannelserne?
- Uddannelsesmotivationens kompleksitet – lag og niveauer
- Hvad betyder forandringer og brydninger i samfundslivet og uddannelsespolitikken for unges motivation?
- Erfaringer med arbejde med motivation på ungdomsuddannelser
- Hvem har adgang til positionen som ‘motiveret elev’ og hvem har ikke? – eksempler fra et udviklingsprojekt

Motivationskrise?!

- Skoleglæden falder med alderen – og er kønnet
- 18 % af drengene og 14 % af pigerne har ikke en ungdomsuddannelse 25 år efter folkeskolen
- Stor politisk opmærksomhed og diskussion af frafald på ungdomsuddannelserne.
- 41 % af unge på ungdomsuddannelserne oplever at undervisningen generelt er ensformig
- Mange undervisere melder om manglende forberedelse, stort fravær, uro og manglende prioritering af undervisning.
- Samtidigt: stigende andel søger optag på gymnasiale uddannelser.

Andel af elever som virkelig godt kan lide skolen

Kilde: Skolebørnsundersøgelsen 2010
Statens Institut for Folkesundhed

Pro uddannelse – men hvad med motivation?

„[...]man kan jo ikke bare tage skyklapper på, det samfund vi lever i er jo et videnssamfund og man skal have en uddannelse. Du kan blive håndværker, men hvis du vil videreuddanne dig, så skal du have en gymnasial uddannelse. Men bliver ved med at støde ind i det. På sin vis kan jeg godt forstå det. (Frida 23 år, HF studerende med erhvervsuddannelse)

”Bare det dér at være mønsterbryder, det vil jeg gerne prøve. Min far er tømrer, og min mor er hjemmeplejer. Så... (...) Jeg vil i hvert fald - når jeg engang får børn, få dem til at forstå vigtigheden af en god uddannelse. Og selvom jeg måske ikke virker specielt motiveret i timerne og gerne holder mig passiv, så vil jeg jo gerne det bedste, både for mig selv og for min næste generation.”(Hb× Sj, David).

- Dominerende uddannelsesdiskurs – vejen til det gode liv, et samfundskrav, identitet og social positionering.
- Mønsterbrud, kompetence- og vidensakkumulering, videnssamfund, konk.stat.
- Forventninger om valg = lyst og interesse. Afbrud = frafald eller afklaring
- Mellem lyst og nød. Gensidig afhængighed; minus fravalg skole/elev

Samfundsmæssige forhold, der har betydning for unges motivation

EINAR M. SKAALVIK

Prof. i pæd. Trondheim; selvopfattelse og motivation

KNUD ILLERIS

Prof. AU; ungdom, uddannelse og læring

HARRIET BJERRUM NIELSEN

Prof. Oslo i kønsforskning og pæd.; køn og læring

BIRGITTE HOLM SØRENSEN

Prof. AAU; IT, didaktik og læring

LENE TANGGAARD

Prof. i pæd. psyk. AAU; kreativitet og læring

DIANE REAY

Prof. i sociologi Cambridge; social lighed og uddannelse

GERT BIESTA

Prof. i pæd. teori og politik; Uddannelse, demokrati og medborgerskab

ULLA AMBROSIUS MADSEN

Lektor på RUC; globalisering og pædagogisk forskning

MATS TRONDMAN

Prof. i kultursociologi; skolekultur og lærerrollen

ESTRID SØRENSEN

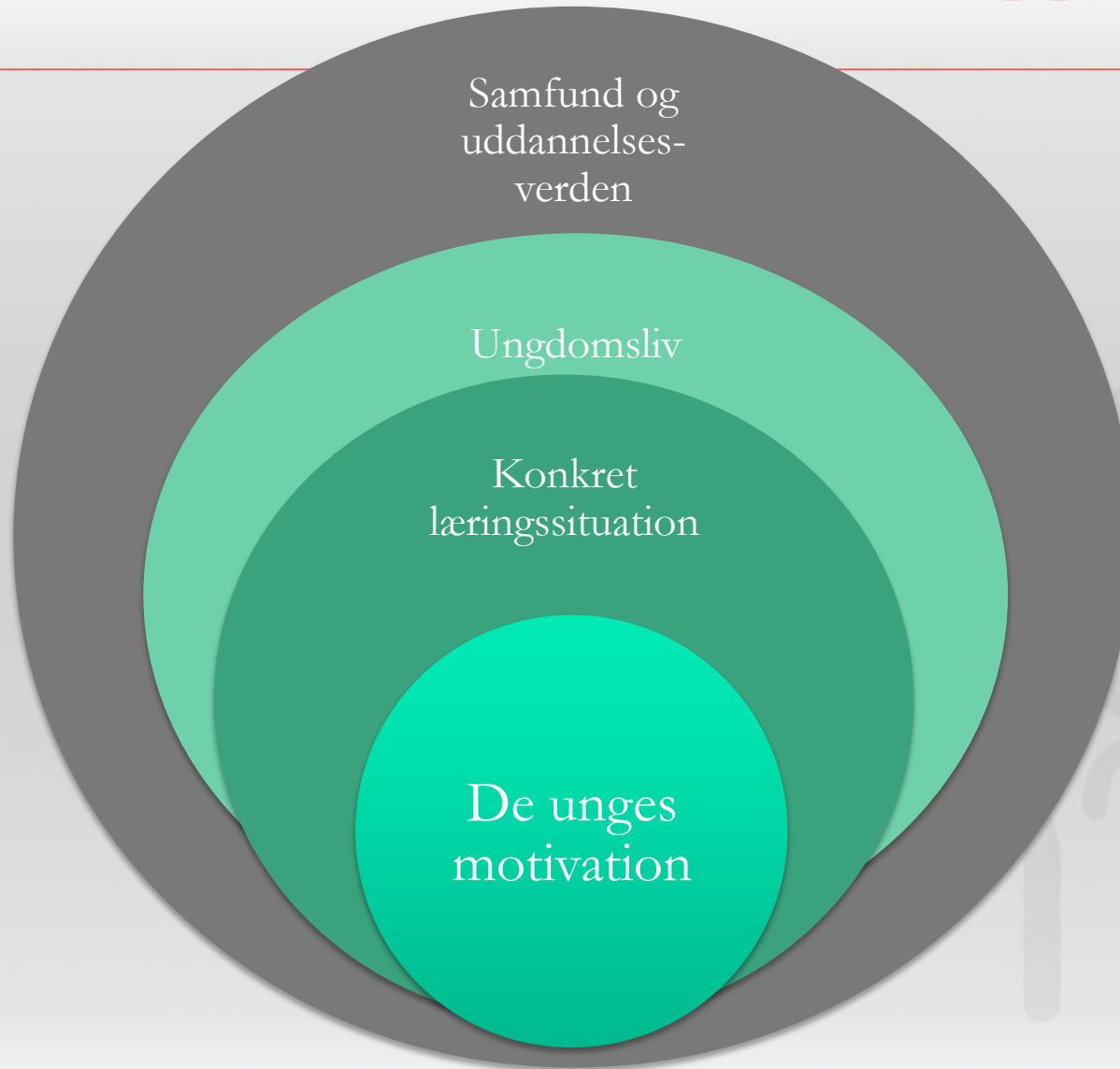
Juniorprof. Kulturpsyk. Berlin; teknologier, materialitet og læring

KATRIN HJORT

Prof. i pæd. SDU; uddannelsespolitik og den nordiske model

OVE KAJ PEDERSEN

Prof. i statskundskab CBS; uddannelsespolitik og konk.stat

Samfund og uddannelse

Nytte-
orientering

Præstations-
orienteret
kultur

Hastigheds-
optik

Individual-
isering

Utilsigtede konsekvenser

Fokus på
præstation
frem for
læring

Tab af det
særlige
nordiske og
kompetencer

Uddannelses-
inflation

Individuali-
serer struk-
turelle/sociale
problemer

Ungdomslivet

Identitetsdannelse

Uddannelse,
identitet og
biografi

Forlængelse af
ungdomslivet

Ungdom
består af
livsfaser

Ændringer i
relations-
grammatikken

Lærerens/
vejlederens
rolle og
autoritet

”Man kan sætte et stort spørgsmålstegn ved, hvorvidt alle de tiltag, der tjener det ædle formål at fremme motivationen, rent faktisk gør de unge, som mangler motivation, mere motiverede, eller om de snarere opleves som noget, der skaber et yderligere pres: Nu skal man ikke bare lære og uddanne sig (...), man skal ydermere være motiveret til det.

(...)Man risikerer at gøre motivation til et imperativ – noget man ikke kan komme uden om og må disciplineres til, hvis man skal undgå at blive socialt ekskluderet.

Derved glider motivation væk fra det lystbetonede over mod det tvangsbetonede, og så kan man vist begynde at tale om et paradoks.

(Pedersen i Sørensen et al 2013; 224)

- 1) Motivation = disciplinering? Motivationspositioneringer
- 2) Uheldig skel og kategorisering; motiverede og ikke-motiverede elever

Hvordan skabe motivation for uddannelse?

- Mere fokus på mening i uddannelse frem for nytte
- Risiko for at gøre motivation for et imperativ
- På den konkrete uddannelse og i undervisningen:
 - Relationskapital – vind relationen
 - Emotionel støtte, holistisk og intellektuel udvikling
 - Fokus på den enkeltes fremskridt

Titel: Uddannelse der motiverer - Forsøg på forandring på ungdomsuddannelserne

- **Praksisnære udviklingsforløb på 10 forskellige ungdomsuddannelser (Gymnasiale og EUD)**
- **Deltagelse af lærere, vejledere, ledere og elever**
- **Afsluttes med rapport og bog i 2016**
- **Finansieret af Egmontfonden**

Hvordan skabe motivation?

Tre case-eksempler

Uddannelse	Motivationsfremmende tiltag
STX Sjælland	Elevinddragelse; elever definerer tema, arbejdsform og produkt i AT-forløb (dansk og samfundsfag), på tværs af to klasser. Gruppesamtaler og elev-refleksioner om motivation med studievejleder.
Mekanikeruddannelse Sjælland	Gruppevejledning om praktiksøgning. Virkelighedsnær undervisning i værkstedet og fokus på udvikling af gensidig respekt blandt undervisere/elever.
STX Fyn	Spørgeskemaundersøgelse om motivation på hele skolen, samt samtaler med udvalgte klasser om dette. Udvalgt to (af fire) fokuspunkter herfra; fokus på undervisningsvariation og deltagelse i undervisningen.

Elevinddragelse fører til motivation - STX

Dansklærer: Vi har jo haft en tese hele tiden, at elevindflydelse ville give motivation. Altså, at hvis eleverne fik indflydelse på undervisningen, så ville de blive motiveret.

Samfundsfagslærer: Når eleverne skal pege på, hvad der er motiverende, så er det faktisk, at man forlader klasserne og gør nogle andre ting. Vi prøvede også at rangordne elevernes forslag. Jeg tror at vi skrev 13-15 forslag op! Men noget af det der gik igen, det var, hvad de skal kunne efter forløbet. Altså, at der var nogle meget klart defineret mål med undervisningen, det satte de nærmest op som det øverste. (...)

Og en tredje ting, det var at AT-forløbet også skulle indgå i den normale undervisning. (...) Fordi de havde følt, at AT var afkoblet fra virkeligheden. (...) Det har vi i hvert fald taget til os sådan rimelig konsekvent.

Elevinddragelse fører til motivation - STX

Nanna: Vi har selv været med til at bestemme nogen af tingene... Altså, det der med, at vi ikke skulle skrive rapport (I AT-forløbet, red.) Det var noget vi fik igennem, og det har også bare virkelig været en dræber for mange (rapporten, red.). Så lige der synes jeg, at vi har været sådan ret meget selv med. Det har også sådan løftet motivationen lidt (...)

Cecilie: Og samfundsfag det ved vi, at vi skal bruge til eksamen. Så vi ved det er vigtigt, at vi forstår det og...

Int.: Så det har været indlejret meget mere i jeres almindelige undervisning?

Nanna: Det har været virkelig lækkert faktisk.

Emma: Ja, det har virket mere motiverende (...) Normalt er det lidt mere, at vi ikke rigtig kan se, hvad vi skal bruge AT til. (STX elever)

Motivation på mekanikeruddannelsen

Vejleder: Hvis de kommer her og de har en lærerplads, så er de jo også mere motiverede til at komme igennem. Vi har jo 19 ud af 20 elever, som ikke har en praktikplads. Hvis det kan gøre det. Og de sidder jo bare og laver ingenting. De er jo ligeglade. De er væsentlig mere motiverede, hvis de har en gulerod foran næsen. Men desværre så er det bare så småt lige nu (...)

Underviser B: Og vi har også elever, som faktisk har fået lærerpladser, men som øffer det op herude. (...) De er sløve, og for langsomme...

Underviser A: De kan ikke rigtigt se det vigtige i det.

Underviser B: Nej! Gør måske ikke rigtigt noget ud af det, selvom lærerpladsen står og venter på dem. Jeg har oplevet et par elever som har fået frataget deres lærerplads. (...) De mister motivationen og lysten, fordi de møder andre mennesker som er endnu mere dovne.

(Undervisere og vejleder for elever på mekanikeruddannelsens grundforløb)

Motivation i et elevperspektiv

Mekanikeruddannelsen

Henrik: I går der fungerede det, syntes jeg bare. Og så falder man ind i sin egen lille verden.

Tommy: Ja, så lige pludselig så er der ikke mere tid. Så ser jeg på klokken, og så råber de (lærerene, red.), at vi skal rydde op.

Int.: Hvad var det der var særligt ved i går?

Henrik: Det var bare, at når vi gik i gang med noget, og så fungerede det med at få skilt tingene ad, uden at der var fejl.

Tommy: Værktøjet var der.

Henrik: Præcis. Og en lærer man kunne kalde på, hvis der var noget. (...)

Tonny: Nogen gange kan man bede om noget hjælp og så siger lærerene 'ja, lige to sekunder' og så har han glemt det, når han er færdig. (...) Jeg gider heller ikke stå og hive fat i en lærer hvert andet minut pga. jeg skal bruge hjælp, og det tror jeg der er mange der tænker sådan. Det er derfor de går i stå, fordi de er bange for at være påtrængende.

Int.: Og det der sker i går; der kørte det... det hele lykkedes?

Henrik: Ja, og så kørte det også internt. Det der med, at vi forstod hinanden, hvad vi gjorde.... jeg tror ikke, at det er os der mangler motivationen.

(Elever på grundforløb på mekanikeruddannelse)

Elevernes perspektiver på motivation mekanikeruddannelsen

Henrik: De (nogle vejledere, red.) kommer og giver noget vejledning omkring noget praktik. Så tænker vi; 'vi vil gerne ud og i gang, fordi vi er motiverede'. Dem der havde brug for det, var nok mere dem der sad og lavede ingenting. Så viste han sådan nogle billeder, og sagde 'vælg et billede der svarer til jeres situation' og det var ikke sådan skide... Der tænkte vi alle sammen; 'hvad er det her for noget?'. Men det er så blevet bedre efter.

(Elev på grundforløb på mekanikeruddannelse)

De aktive, de stille og de støjende elever (STX)

Undervisernes fortællinger om tegn på motivation

"Der er sådan flere forskellige problemer. De var enormt ukoncentrerede, og man skulle hele tiden tisse på dem. Og hvis man ikke lige var over dem, så lavede de ikke noget. (...) det virker som om at flere af dem har en baggrund som er en ikke-skolelevant baggrund. ... Deres faglige niveau ligger generelt lavere end for en normal STX-klasse.. " (Underviser i 'problemklasse')

"Som udgangspunkt er de meget søde og venlige, og meget indstillede på at gå i skole. De laver deres ting, de forbereder sig. De er stille, og de er lette at undervise. Der hvor jeg synes, at det godt kunne blive bedre, det er at der er mange af dem, som ikke er aktive. Der er for mange af dem, der er stille. " (Underviser i 'den nemme' klasse)

"Der er 18 piger og sådan 10 drenge i denne her klasse. Der er ikke nogen af drengene, der er sådan fagligt set sådan rigtig stærke. De er meget pæne drengene, og holder sig lidt tilbage. Det synes jeg ellers normalt at drengene, de plejer at være lidt mere uformelle, og de tænker ikke sådan over det. Men dem er der ikke sådan nogle af mellem de der drenge. Det kunne jeg ellers godt have tænkt mig. Det kan også godt være det er fordi at der ikke er nogle af dem, der er så fagligt stærke. Jeg tror faktisk at pigerne nogle gange har grint lidt af dem. Og 'at nu skal de holde oplæg, og det bliver sikkert noget værre noget'. Det er ikke fordi, at de der drenge behøvede at være i den position. For de kan faktisk godt, de stoler bare ikke så meget på sig selv. De skal selv komme lidt mere frem. Det vil jeg gerne have dem til. Men det er altså pigerne derinde, der indtil nu har sat dagsorden." (Underviser i 'den nemme klasse')

*Motivationstiltag - fokus på stille drenge.
Præstation, konkurrence og selvtillid (STX)*

Ane : For mig er det meget vigtigt at vise, at jeg er god til noget. Så derfor bliver jeg meget motiveret til at klare det godt. Men det er en motivation der kommer fordi jeg gerne vil have gode karakterer, og ikke fordi jeg synes det er helt vildt spændende. Så det var der, jeg sidst var motiveret. (elev STX)

Ane: Det (tiltaget, red.) har bestået af gruppearbejde, hvor man har mixet motivationsniveauet. Han (læreren, red.) har mixet motivationsniveauet, sådan så man er mindre motiverede sammen med mere motiverede.

Int.: Så han har inddelt jer i grupper afhængig af, hvordan han oplever jeres motivation?

Mikkel: Ja, så vi kan motivere andre, eller de kan motivere os.

Opsamling af cases- Tegn på motivation

- De forhold der skal til for at eleverne på ungdomsuddannelserne oplever motivation er meget forskellige på de forskellige ungdomsuddannelser.
- Elever med praktikplads sættes ofte lig med en motiveret elev (EUD)
- Samtidig aflæses graden af motivation blandt eleverne gennem elevernes aktivitet på uddannelsen (EUD)
- Underviserne oplever, at ' virkeligheden' virker stærkt motiverende på eleverne. (EUD)
- Lige så motiverende ' virkeligheden' er, ligesom demotiverende er det for eleverne, når koblingen til virkeligheden mangler.(EUD)
- Elevernes måde at deltage i undervisningen og mestring af skole aflæses som tegn på om en elev er motiveret eller ej. (STX)
- Undervisere fra gymnasiale uddannelser fortæller om deres klasser som uproblematisk/ problematiske (ud fra koncentration, støj, trivsel og fagligt niveau) i højere grad end at de fortæller om 'motiverede elever' . (STX)

Diskussion

- Hvilke tegn på motivation for uddannelse ser du som vejleder?
(5 min. snak med din sidemand)